

LBRIS

We know
books

Jules Verne

A TIZENÖT ÉVES KAPITÁNY

Editura **KEDVENC** Kiadó

Székelyudvarhely, 2023

ISBN 978-606-8638-70-6

E mű részleteinek vagy teljes egészének közlése bármilyen médiában a kiadó írásbeli engedélye nélkül tilos és bűncselekmény a hatályban levő törvények szerint.

Reproducerea parțială sau integrală a ediției fără acordul editurii este interzisă și va fi pedepsită conform legilor în vigoare.

Megrendelhető:

0744505331

0744611095

E-mail: kedvenckiado2012@gmail.com

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
VERNE, JULES

A tizenöt éves kapitány / Jules Verne. - Odorheiu Secuiesc : Kedvenc Kiado, 2021
ISBN 978-606-8638-70-6

821.133.1

TARTALOMJEGYZÉK

ELSŐ RÉSZ 4	MÁSODIK RÉSZ 170
ELSŐ FEJEZET 4	ELSŐ FEJEZET 170
<i>A bálnavadászhajó</i>	<i>Rabszolga-kereskedelem</i>
MÁSODIK FEJEZET 13	MÁSODIK FEJEZET 180
<i>Dick Sand</i>	<i>Harris és Negoro</i>
HARMADIK FEJEZET 19	HARMADIK FEJEZET 189
<i>A hajóroncs</i>	<i>Útközben</i>
NEGYEDIK FEJEZET 26	NEGYEDIK FEJEZET 199
<i>A Waldeck hajótöröttjei</i>	<i>Angola útvesztőiben</i>
ÖTÖDIK FEJEZET 31	ÖTÖDIK FEJEZET 208
<i>S. V.</i>	<i>A hangyák birodalmában</i>
HATODIK FEJEZET 41	HATODIK FEJEZET 216
<i>Cet a látóbatáron</i>	<i>A bűvárbarang</i>
HETEDIK FEJEZET 49	HETEDIK FEJEZET 225
<i>Előkészületek</i>	<i>Tábor a Cuanza folyó mentén</i>
NYOLCADIK FEJEZET 58	NYOLCADIK FEJEZET 233
<i>A cet</i>	<i>Néhány szó Dick Sand naplójából</i>
KILENCEDIK FEJEZET 66	KILENCEDIK FEJEZET 245
<i>Sand kapitány</i>	<i>Kazonndé</i>
TIZEDIK FEJEZET 73	TIZEDIK FEJEZET 254
<i>A következő négy nap</i>	<i>A rabszolgapiacra</i>
TIZENEGYEDIK FEJEZET 83	TIZENEGYEDIK FEJEZET 262
<i>A vihar</i>	<i>Ófelsége és a tűzes víz</i>
TIZENKETTEDIK FEJEZET 93	TIZENKETTEDIK FEJEZET 270
<i>A látóbatár</i>	<i>A királyi temetés</i>
TIZENHARMADIK FEJEZET 103	TIZENHARMADIK FEJEZET 279
<i>Föld! Föld!</i>	<i>A kufártanyán</i>
TIZENNEGYEDIK FEJEZET 113	TIZENNEGYEDIK FEJEZET 288
<i>Most mi a teendő?</i>	<i>Füstbe ment tervek</i>
TIZENÖTÖDIK FEJEZET 125	TIZENÖTÖDIK FEJEZET 300
<i>Harris</i>	<i>Mire nem képes egy apácabogár!</i>
TIZENHATODIK FEJEZET 137	TIZENHATODIK FEJEZET 311
<i>Útközben</i>	<i>A nagy varázsló</i>
TIZENHETEDIK FEJEZET 148	TIZENHETEDIK FEJEZET 318
<i>Száz mérföld – tíz nap alatt</i>	<i>Menekülés</i>
TIZENNYOLCADIK FEJEZET 160	TIZENNYOLCADIK FEJEZET 326
<i>A szörnyű szó</i>	<i>Úti kalandok</i>
	TIZENKILENCEDIK FEJEZET 335
	<i>S. V.</i>
	HUSZADIK FEJEZET 343
	<i>Minden megoldódik</i>

ELSŐ FEJEZET

A bálnavadászahajó

A *Pilgrim* nevű vitorlás hajó, melyet tengerésznyelven brickgoélet-nek¹ neveznek, 1873. február 2-án a déli szélesség 43. fokának 57. perce és a nyugati hosszúság 165. fokának 19. perce alatt horgonyzott. A négyszáz tonna térfogatú hajót már eredetileg bálnavadászat céljaira építették, tulajdonosa James W. Weldon kaliforniai hajózási vállalkozó volt, aki már évekkel ezelőtt Hull kapitányra bízta a vitorlást, amely rendszerint az ausztráliai vizeket szelte.

A *Pilgrim* egyike volt a legkisebb hajóknak, melyeket Weldon a Bering-szoroson² át az északi-sarki vizekre vagy pedig a Hoorn-fokon³ túl, esetleg a Tasman-föld⁴ érintésével a Déli-sarköv tengereihez küldött, de a hajót kitűnően építették meg. Könnyen engedelmeskedett kormányának, így nem kellett népesebb legénység ahhoz, hogy elvezessék a Déli-sarköv vizeinek veszedelmes szirtjei között. A gyors járatú bálnavadászahajó parancsnoka, Hull kapitány, már jó néhányszor kivágta magát a jégtorlaszok közül, melyek Új-Zéland⁵ vagy a Jóreménység⁶ fokának vizein – aránylag mérsékeltbb szélességi fok mellett – a déli félteke téli hónapjaiban oly gyakran teszik próbára a vitorlások kormányosainak éberségét. Igaz, csak kisebb jéghegyek álltak itt a hajós útjában, és azokat is elmállasztották már a meleg édesvizű folyók, melyek legtöbbje a Csendes- vagy az Atlanti-óceánba ömlik.

Hull kapitány azonfelül, hogy nagyszerűen értett a tengerészmes-

(1) Gyors járatú kisebb (200-500 tonnás) vitorlás, amelynek csak két árboc van, de ezeknek olyan a vitorlázata, mint a nagy hajóké

(2) Tengorszoros, amely Amerikát Ázsiától elválasztja

(3) Dél-Amerika legdélibb pontja

(4) Sziget Ausztráliától délkeletre, a szárazföld közvetlen közelében. Felfedezőjéről kapta nevét

(5) Ausztráliától délkeletre, a Csendes-óceánban fekvő szigetcsoport

(6) Afrika legdélibb nyúlványa. Bartolomeo Diaz fedezte fel 1486-ban. Első körülhajózója Vasco da Gama volt 1497-ben

terséghez, a bálnavadászat terén is elismert tekintély volt. Hajójának törzslegénysége öt matrózból s egy hajósinasból állott. Ilyen kevés ember persze nem elégséges a cethalászat lebonyolításához, viszont Weldon – követve a többi hajótulajdonos bevált példáját – sokkal gazdaságosabbnak tartotta, ha a hajó kiindulási pontján, San Franciscóban csak az elengedhetetlenül szükséges legénységet veszi fel a fedélzetre, annyit, amennyi ahhoz kell, hogy a hajó útnak indulhasson. Új-Zélandban ugyanis mindenféle tengeri ember akadt bőségesen, különösen szép számmal olyanok, akik a bálnavadászhajóhoz értettek, s akik már elhagyták korábbi vitorlásukat, vagy pedig – kihasználva a már előrehaladott évadot – pillanatnyilag halászással foglalkoztak. Általában szokás volt ugyanis, hogy a bálnavadászat idejének lejártával a vadászokat kifizették, és szárazra tették, s ők aztán a parton várták a néhány hónap múlva megújuló vadászévszakot, amikor már új hajósgazda vette igénybe szolgálataikat. Ez a rendszer a kapitányoknak is nagyon megfelelt, mert nagy választék állt rendelkezésükre matrózokból, s egyébként is úgy találták, hogy ez szegődötetésük olcsóbb módja.

Miért cselekedett volna hát másként a *Pilgrim* parancsnoka?

A vitorlás éppen most zárta le halászévadját a délsarki vizek határán, de az idén nem valami nagy szerencsével. A hordók egy részét sikerült csak megtölteni cetolajjal, s a nyers és feldolgozott bálnahúsból sem tudtak megfelelő készleteket gyűjteni. Ezekben az években már nagyon megnehezedett a bálnavadászat: a hajók valóságos rablógazdálkodást folytatva irtották a tenger óriás emlőseit, úgyhogy egyre ritkábbakká váltak. A ceteknek szigonyra valóban érdemes fajtája az a bálna, melyet az Északi-tengeren vadászók nord-capernek s a Déli-sarköv vizeinek halászhajói boltonnak hívnak, már jórészt kipusztult, vagy legalábbis eltűnni látszott. Így a halászok kénytelenek voltak „kisebbséggel” szörnyetegekkel is megelégedni, melyeket finbacknek neveztek, bár ezeknek a vadászata egyáltalán nem volt veszélytelen.

Nem nagy sikerrel végződött az idén Hull kapitány halászévadja sem, éppen ezért elhatározta, hogy a következő évben még délebbre hatol a sarki vizeken, talán megközelíti a Clarie- és Adelaide-földeket is, melyek – bármennyire is magának szerette volna felfedezésüket tulaj-

LIBRIS | We know books
donítani az amerikai Wilkes⁷ – tagadhatatlanul a kitűnő francia hajóparancsnoknak, Dumont d’Urville kapitánynak⁸ jóvoltából kerültek rá a tengeri térképekre.

Hogyan is lehetett volna szerencsésnek nevezni a *Pilgrim* évadját, amikor Hull kapitány a délszaki nyár közepe táján, tehát a szokott vadászati idény felénél elhagyja cserkészterületét? Ennek jórészt az volt az oka, hogy az eléggé szedett-vedett társaság, melyet törzslegény-ségének megerősítésére szerződtetett, elég sok kellemetlenséget szerzett neki, s igyekezett megszabadulni tőlük.

Így a *Pilgrim* északnyugati irányban haladva, elérte Új-Zéland vizeit; a szárazföldet először január 15-én pillantották meg. Waitematába érkeztek, az Auckland-sziget kikötőjébe, a Churaki-öböl tájékán, s e hatalmas sziget keleti partjain horgonyt vetve, szárazra tették azokat a vadászokat, akiket csak az idényre fogadtak fel.

A hajólegénység sem volt elégedett az eddigi eredménnyel. Legalább kétszáz nagyhordó olaj hiányzott ahhoz, hogy a *Pilgrim* hajórakományát teljesen lehessen nevezni. Senki sem emlékezett ilyen rossz vadászévadra. Hull kapitány – ez a kiváló cetvadász – talán először életében úgy találta, hogy „hoppón maradt”. Úgy érezte, hogy egyenesen hírneve forog kockán, s ezt azoknak a gyanús fickóknak a számlájára írta, akiknek fegyelmetlensége volt a hadjárat gyászos eredményének legfőbb oka.

De hiába próbálta volna Aucklandben megfelelőbb emberekkel feltölteni a legénységét: időközben minden valamirevaló vízi ember már régen elszegődött más halászhajókra. Így aztán a parancsnok feladta a reményét, hogy a cetrakományt még az idén sikerül kiegészíteni, s ezért úgy rendelkezett, hogy rövidesen végleg elhagyják Aucklandet, amikor olyan utasok jelentkeztek a fedélzeten, akiknek kérését igen nehéz lett volna visszautasítani.

Weldoné, a *Pilgrim* hajó tulajdonosának felesége, ötesztendő Jack nevű fiacskája s egy rokonuk, akit mindenki Benedek bácsinak neve-

(7) Charles Wilkes – amerikai tengerész (1810-1877)

(8) Híres francia hajós, világ körüli utazó; a délsarki övezet kutatója (1790-1842)

zett, éppen Aucklandben tartózkodtak. Ugyanis James Weldon, aki üzleti ügyeiből kifolyólag időközönként ellátogatott Új-Zélandba, ezúttal mindhármukat magával hozta, és arra számított, hogy együtt hajóznak majd vissza San Franciscóba.

De éppen akkor, amikor a családnak búcsút kellett volna vennie Új-Zélandtól, a kis Jack hirtelen súlyosan megbetegedett, s így apja, akit halaszthatatlan ügyei elszólitottak, kénytelen volt Aucklandben hagyni fiát, feleségét és unokatestvérét, Benedek bácsit.

Három hosszú hónap telt el elválásuk óta, s férje elutazása különösen megviselte Weldonét. Időközben viszont a kisfiú teljesen felépült, s így már az utazáshoz készülődtek, amikor a *Pilgrim* feltűnt a látóhatáron.

Ebben az időben Weldonénak csak a Golden Age hajóstársaság egyik gőzöse állhatott volna rendelkezésére, mely az ausztráliai Melbourne és a Panama-szoros⁹ közt látja el a szolgálatot. Ha már egyszer eljutnak Panamáig, ott már csak valamelyik amerikai hajó érkezésére kell várniuk, mely a szoros és Kalifornia¹⁰ között közlekedik. Viszont mégiscsak számítaniuk kellett hosszadalmas várakozásra, el kellett készülniük az átszállás sok alkalmatlanságára, ami nem csekélység egy asszonynak, ha gyerekekkel utazik. Éppen ekkor futott be a *Pilgrim* az aucklandi kikötőbe. Így aztán Weldoné nem is habozott: egyszerűen megkérte Hull kapitányt, hogy vegye őket fedélzetre, s vigye el egy Nan nevű néger szolgálójukkal együtt San Franciscóba. Háromezer mérföld¹¹ egy vitorlásan – nem kis dolog! Viszont Hull kapitány hajója elsőrangú jármű volt, s mert a késő nyár az Egyenlítő mindkét oldalán derültnek ígérkezett, Hull hozzájárult az asszony kéréséhez, s saját kabinját bocsátotta rendelkezésére. Úgy számította, hogy az út negyven-ötven napig is eltart: ezalatt pedig Weldoné majd csak be rendezkedik valahogy a bálnavadászhajón.

Így hát Weldoné részére bizonyos előnyt jelentett, ha a tengeri útra ilyen körülmények között vállalkozik. Egyetlen hátrány – ha er-

(9) Észak- és Dél-Amerikát összekötő, 250 km hosszú földnyelv

(10) Az Egyesült Államok nyugati partvidékén elterülő állam. Legnagyobb városa San Francisco

(11) Egy tengeri mérföld 1852 méter

ről egyáltalán beszélni lehetett – az volt, hogy az átkelés az óceánon kissé hosszabb lesz így, minthogy a *Pilgrim*nek ki kell rakodnia Chilében, Valparaíso kikötőjében. Ha azonban ezt a hajó már elvégezte, úgy csak tovább kell haladniuk az amerikai kontinens mentén, befogva a vitorlába azokat a szárazföldről eredő szeleket, melyek oly kellemessé varázsolják ezt a partvidéket.

Weldonét cseppet sem lehetett gyáva asszonynak tartani: alaposan megbarátkozott már a tengerrel is. Harmincéves ha volt, viruló egészségben, számos nagyobb hajóutat tett már meg férjével együtt, s így nem riadt vissza attól a kockázattól, amit végül is egy középsúlyú vitorlással megtett tengeri út jelent. Tudta, hogy Hull kapitány elsőrangú tengerész, akiben férje tökéletesen megbízik. A *Pilgrim* kitűnően megépített hajó, gyors járatú, nevének jó a csengése a cetvadászok között. Így hát Weldoné nem habozott egy percig sem, s élt a kínálkozó alkalommal.

Természetes, hogy Benedek bácsinak is vele kellett tartania. Ez a rokon ötven év körüli férfi volt, de magas kora ellenére sem nagyon lehetett volna őt magára hagyni. Hosszú, vékony ember volt, nagy csontú, keskeny vállú; aki jobban megnézte bozontos üstökkel benőtt hatalmas koponyáját, menten felfedezhette benne a szemüveges tudóst, de ugyanakkor a jószívű és ártatlan embert is, aki, ha száz évig él, akkor is gyerek marad.

Benedek bácsi – mert ez a név ragadt rá, így hívták még azok is, akik nem tartoztak a családhoz – úgy tűnhetett fel mindenki előtt, mintha valóban az egész világ bácsikája lett volna. Olyan ember volt, aki nem tud mit kezdeni szokatlanul hosszú karjával és lábával, s képtelen megoldani egymagában az élet legegyszerűbb gyakorlati problémáit is. Egyébként senkinek sem volt terhére, könnyen lehetett vele boldogulni, mindenbe beletörődött, néha elfelejtett enni vagy inni, sem meleg, sem hideg nem gyötörte – inkább a növény-, mint az állatvilágba illett volna bele. Mintha olyan fa lenne, mely sem gyümölcsöt, sem lombot nem terem. Jó szíve volt, de képtelen volt gondoskodni mindennapi táplálékáról.

Mégis, minden élehetetlensége ellenére, szerették az emberek. Weldoné gyerekének tekintette, úgy nézett rá, mintha kis Jackjének idősebb testvére volna.

Mindamellett Benedek bácsi egyáltalában nem volt valami naplopó – éppen ellenkezőleg, igen nagy szorgalommal foglalkozott egyetlen szenvedélyével, a természettudománnyal. Érdeklődési köréből viszont teljesen kikapcsolta a növénytant, ásványtant és geológiát¹². Ezzel szemben nevezhetnénk-e őt az általános állattan bűvárának, aki az állatvilág négy tudományos osztályával¹³ foglalkozik? Vajon ez a jámbor tudós belemélyedt-e ebbe az osztályozásba, s óvatos kézzel szétválasztotta-e az egyedeken túl a fajtákat, nemeket, családokat? Hát bizony nem! Mert valljuk meg őszintén, Benedek bácsi egyedül csak az ízeltlábúakkal foglalkozott. De hát ha sem az emlősök, sem a madarak, sem a hüllők, halak, puhányok nem érdekelték, és vizsgálódásának területén kívül esett a mélytenger apró állatainak korall- és szivacsvilága... ha mindezeket az élőlényeket így ki kell rekesztenünk tudományos vizsgálódásának köréből, akkor vajon mi is marad?... Igen, mi maradhatna más, mint egyes-egyedül az ízeltlábú állatok világa, s így nem árulunk el nagy titkot, ha kijelentjük: tudósunk minden szenvedélye ezek felé az állatok felé fordult.

De még itt is kénytelenek leszünk tovább osztályozni: tudnunk kell, hogy ezek is hat csoportot alkotnak aszerint, hogy rovaroknak, százlábúaknak, pókféléknek, rákféléknek, haslábúaknak vagy férgeknek minősülnek. A mi jó Benedek bácsink – tudományosan szólva – alig tudta a pókot a skorpiótól megkülönböztetni, nem is beszélve a földigilisztáról vagy éppen a piócáról. Ezért most már igazán fel kell vetnünk a kérdést: voltaképpen mihez is értett ez a kiváló szakember?

Hát bizony Benedek barátunk entomológus, magyarán egyszerű bogarász volt. Igaz, hogy a rovartan tudósán általában azokat értjük, akik az ízeltlábú állatok nagy családjával a maga egészében foglalkoz-

(12) *Geológia (görög szó – földtan) – az a tudomány, mely a Föld keletkezését, anyagát, fejlődését és történetét kutatja*

(13) *„Az állatvilág négy tudományos osztálya”: az emlősök, a madarak, a hüllők, halak és a gerinctelenek (ízeltlábúak és férgek)*

nak, de az újabb szokás szerint mégis ezt a megjelölést inkább azokra korlátozzuk, akik a rovarok- más néven hatlábúak – világába hatolnak be kutatólámpájukkal, hogy aztán itt küzdjenek meg a rájuk váró hatalmas feladatokkal. Mert hát most se tévedjünk: ezeknek a rovaroknak a rendje is tíz osztályt foglal magában, így csak maguknak a fedelesszárnyúaknak válfajában harmincezer fajtát tartanak nyilván, a legyekében legalábbis hatvanezerfélét... s ha mindezt komolyan megszívleljük, akkor igazán nem csodálkozhatunk azon, hogy egyetlen ilyen alfajtának a tanulmányozása is kitöltheti egy tudós egész életét.

Így érthetjük meg, hogy Benedek bácsi éveit és napjait egyes-egyedül a bogártannak szentelte.

Ez a tudomány elnyelte nappalainak s éjszakáinak úgyszólván minden óráját, hiszen még álmában is hatlábúakkal foglalkozott. Ruháján, kalapján, mellényszegélyén díszeskedtek az odatűzdelt gombostűk. Ha megtért valamilyen tudományos kirándulásról, különösen a kalapja volt olyan, mint egy kis természetrajzi múzeum: kívül-belül odaszúrt rovarok ékesítették.

Mindezek után még azt is elmondhatjuk, hogy barátunk bogarász-szenvedélyétől vezetettve csatlakozott Weldonhoz és feleségéhez Új-Zélandba vezető útjukon. Nem csoda, ha néhány ritka példány esett vadászsákmányául, s most persze már legszívesebben San Franciscóban lett volna ismét, hogy laboratóriumi magányában elrendezhesse új szerzeményeit. Így, mivel Weldoné és fia a *Pilgrim* fedélzetén tértek vissza Amerikába, mi sem volt természetesebb, mint hogy Benedek bácsi is velük keljen át az óceánon.

Ez volt elhatározásának valódi oka, s igazán nem az, mintha Weldoné benne találta volna meg támaszát az út esetleges viszontagságaival szemben. Egyébként ilyen ok nem is merült fel, hiszen az út könnyűnek ígérkezett a gyorsvitorlás fedélzetén, melyet a kellemes nyári időnyben kitűnő kapitány vezetett.

Az alatt a három nap alatt, amíg a *Pilgrim* a kikötőben vesztegelt, Weldoné gyorsan végzett bevéjárásaiával, minthogy a maga részéről semmiképpen sem kívánta késleltetni a vitorlás indulását. Január 22-én

szállt a *Pilgrim* fedélzetére kisfiával, Benedek bácsival és az öreg Nannal. Magától értetődő, hogy Benedek bácsi magával cipelte a hajóra bádogszelencéjébe zárt értékes rovarait is. Közöttük volt Óceánia¹⁴ legrejtettebb rovarvilágának számos, szinte ismeretlen példánya, így az a húsevő rovar is, mely csakis Új-Kaledóniában¹⁵ található, s melynek szemei feje felső részén helyezkednek el. Benedek bácsi figyelmét felhívták egy bizonyos mérgespókfajtára, a maorik¹⁶ katipójára is, melynek csípése gyakran halálos. Ez a pók azonban nem tartozik a szorosán vett rovarok rendjéhez, helyét a pókfélék között jelölték ki – így hát Benedek bácsi szemében semmiféle értékkel nem bírt. Nem is törődött vele, s gyűjteménye legszebb darabjának egy új-zélandi fedelesszárnyút tartott.

Természetes; hogy Benedek bácsi magas összegre biztosította új gyűjteményét, melyet legalább olyan értékesnek tartott, mint a tengerészek a cetolaj- és bálnahúsrakományt.

Amikor Weldoné társaival a hajó fedélzetére érkezett, Hull kapitány ezekkel a szavakkal fogadta:

– Asszonyom, remélem, nem csodálkozik, ha kijelentem, hogy csakis a saját felelősségére utazhatik a *Pilgrim*en.

– Miért hangsúlyozza ezt előttem, kapitány úr?

– Kizárólag azért, mert férjétől nem kaptam semmi utasítást ebben az irányban, és mert tudom, hogy egy ilyen bálnavadászhajó nem nyújthatja utasainak azt a biztonságot, amit egy személyszállító gőzhajótól elvárunk.

– Azt gondolja, Hull kapitány, hogy a férjem, ha itt volna, egy percig is habozna feleségével és gyermekével a *Pilgrim*re szállni?

– Nem... egy percig sem, ez nem kétséges, asszonyom. Éppen úgy, ahogy én magam sem bizalmatlankodnék az ön helyében. *Pilgrim*ünk jó hajó, habár ebben az évben meglehetősen gyászos volt a vadásútja. De én ismerem: több esztendeje szolgáljuk egymást. Amit mondtam,

(14) A Csendes-óceán szigetvilága

(15) Sziget a Csendes-óceánban; Cook fedezte fel 1774-ben

(16) Új-Zéland őslakói